

Голас Радзімы

№ 6 (1628)
14 лютага 1980 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Еўдакія ЛОСЬ

Уцеха любая—палі,
лугі, лясы над белым пухам...
Яны былі —
І мы былі,
на злосць завяем і разрухам.
І вечна будзем, як яны,
да нашай вечнае вясны!..

Фотаэцюд М. ЖЫЛІНСКАГА.

НАВУКА МІРУ І ЧАЛАВЕЧНАСЦІ

«Мікалай Баркун, дэпутат»
стар. 3, 5

ЖЫЦЦЕВАСЦЬ ЛЕНІНСКАГА КАА-
ПЕРАТЫўНАГА ПЛАНА

«Селянін і зямля»
стар. 4

«ВЯНОК» ВЕРШАУ РЫГОРА
БАРАДУЛІНА

«Неруш слова і пачуцця»
стар. 7

- ◆ ЯКІМ МОГ БЫ БЫЦЬ ДЫЯЛОГ!
- ◆ НЕКАЛКІ ШТРЫХОУ ДА ПАРТРЭТА
- ◆ КЛОПАТЫ НАРОДНАГА ВЫБРАННІКА

МІКАЛАЙ БАРКУН, ДЭПУТАТ

Дэпутату Вярхоўнага Савета СССР Мікалаю Баркуну не даводзілася сустракацца са сваімі калегамі, напрыклад, амерыканскімі сенатарамі. Слесар-інструментальшчык мінскага вытворчага аб'яднання «Гарызонт» Герой Сацыялістычнай Працы Мікалай Баркун стаў дэпутатам вышэйшага органа ўлады СССР у выніку выбараў 4 сакавіка 1979 года. Так што для прамога дыялога проста не было выпадку: магчыма, ён яшчэ прадставіцца. Тады многае хацеў бы наш дэпутат выказаць ім. Пакуль жа яму даводзіцца весці завочны дыялог.

Неяк напярэдадні Новага года, пасля работы, Мікалай, як звычайна, праглядаў пошту. Часам адрываўся ад чытання і накіроўваў погляд у акно. Там ззялі агні вяснянага горада. З яго кватэры на чацвёртым паверсе адкрываецца захалючая панарама Мінска. Дом стаіць на высокім узгорку ля сасновага гаю. За чатыры гады Мікалай не можа прывыкнуць да таго, што бачыць кожны дзень: з аднаго боку — дамы без канца і краю, з другога — лес, палі, вёскі.

Мікалай разгарнуў газету, і першы радок, што трапіў яму на вочы, прымусіў трывожна задумацца. «Агульныя расходы ЗША на гонку ўзбраенняў, — гаварылася ў паведамленні, — у бліжэйшыя пяць гадоў складуць каля і трыльёна долараў»...

Мікалай паспрабаваў уявіць гэтую лічбу рэальна, але нават яму, цяпер чалавеку дзяржаўнага маштаба, гэта не ўдалося. Ён толькі зразумеў, што Амерыка ў яшчэ большай ступені будзе падобна на крэпасць, акружаную авіяносцамі, лодкамі, ракетамі, ператварыць у непрыступныя (хутчэй для розуму) бастыёны сваіх саюзнікаў — краіны НАТО і іншых блокаў.

Ён падумаў аб тым, што вядома, бадай, кожнаму: далейшае нарошчванне ўзбраенняў ужо не мае практычнага сэнсу. Існуючыя запасы дастаткова, каб знішчыць планету...

«Дык чаму ж людзі, ведаючы ўсё гэта, хіляцца да вар'яцтва?.. — спытаў ён хутчэй сябе, чым каго-небудзь. Спытаў нечакана гучна, глядзячы ў акно на светлы горад. — Няўжо магчыма, што ўсё гэта, вы-

пакутаванае людзьмі, можа раптоўна знікнуць?..»

Прыгадаліся словы яго настаўніка: «Станеш добрым слесарам, калі галава ў справе будзе заўсёды наперадзе рук».

Як здорава сказаў рабочы чалавек! Мяркуючы па ўсяму, і ў палітыцы галава абавязкова павінна ісці наперадзе рук. А інакш?!

«Але ж розум не здрадзіў людзям нават у гэтай краіне», — разважаў ён, чытаючы газету далей. «Як заявіў вядомы сенатар У. Проксмайр, ЗША на любы перамены ў свеце адказваюць адным — бялудным нарошчваннем ваеннай магутнасці»...

Значыць, мы думаем аб адным і тым жа, хвалюемся за адно і тое ж — за мір. І ў нас там нібыта ёсць аднадумцы..

— З кім гэта ты, тата, размаўляеш? — спытала малодшая дачка, пачуўшы голас бацькі.

— Бач ты, здаецца, захапіўся, — адзначыў, збянтэжыўшыся, Мікалай. — Гэта я, Таня, з амерыканскімі сенатарамі «гутарку» вяду.

— А хто такія сенатары? — пацікавілася дачка.

— Сенатары, дачушка, гэта прыкладна такія ж дэпутаты, як я, толькі ў Амерыцы.

— А мы сёння пісалі сачыненне аб міры. І я напісала, што ў людзей ва ўсіх краінах ёсць дзеці. Яны, як і мы, хочучь расці і вучыцца. Таму іх таты і мамы абавязкова падру-

жацца і вайны не будзе ніколі!

Крануты шчырасцю, непаўнаснасцю дачкі, Мікалай, як яму здалося, толькі цяпер адчуў увесь цяжар адказнасці за лёс дзяцей, за іх будучае. Адчуў па-новаму, як чалавек, якому даверана змагацца за іх шчасце.

«Зусім нядаўна, — разважаў ён, — мы прымалі Дзяржаўны план сацыяльнага развіцця краіны і Дзяржаўны бюджэт на 1980 год. Мы, дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР, на нашай другой сесіі галасавалі за шчаслівае будучае не толькі савецкіх дзяцей. Мы галасавалі за мір для ўсіх людзей. І ўмацоўваем яго сваімі справамі, учынкамі, словамі. Шкада, што ў гэта яшчэ не ўсе вераць. Чаму?»

Мікалай па звычцы задаваў сабе пытанне. І спрабаваў знаходзіць адказ. У рабочай справе яму было прасцей. За доўгія гады работы ён, слесар вышэйшай кваліфікацыі, навучыўся адказваць практычна і тэрэтычна на ўсё, што паўставала перад ім у вытворчасці. А тут была новая справа. Дзяржаўная.

Яго, як і ўсіх людзей, што памятаюць вайну (у 1945 годзе Мікалаю было ўжо восем гадоў), у апошні час газеты абпальваюць трывожнымі весткамі. Яму здаецца, што ён адчувае, як зноў пачынае бурліць прытухлы вулкан вайны.

— Правільна ты гаворыш, дачушка: ва ўсіх краінах ёсць дзеці, і хочучь яны расці, хочучь вучыцца. Тады чаму ж не ўсе дарослыя думаюць аб іх будучым?

— Тата, а я здаецца ведаю, чаму. Іх проста не навучылі гэтаму, калі яны былі маленькімі.

Мікалай адклаў газеты. Неяк нечакана ў няхотрай размове з дачкой нарадзілася, як яму здалося, цудоўная думка: ён, яго дзеці, дзеці ўсёй Савецкай краіны спасцігаюць навуку м'ру, добра, чалавечнасці з першых крокаў. Калі б гэта было магчыма на ўсёй зямлі!

Яму прыгадалася дзяцінства. Маленькая вёска Лешніца пад Мінскам. Цяжкія гады пасля страшнай вайны. Краіна, залечваючы раны, вучыла іх міру, справядлівасці, любові да людзей. Недзе ў далёкай Амерыцы [Заканчэнне на 5-й стар.]

У калгасе «Камітэри» Магілёўскага раёна рыхтуюцца да вясны. НА ЗДЫМКАХ: вывозка арганікі на палі; адбор насення ячменю на чарговы аналіз вядуць (злева направа) аграном-насеннявод В. БАГДАНОВА, брыгадзір-палявод Л. ЧАРВІНСКАЯ і кладушчык Н. ФРЫГІН; абмяркоўваецца план мерапрыемстваў па правядзенню веснавой с'ябы.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

ТАКІЯ ДОЎГІЯ ПАВЕТРАНЫЯ ТРАСЫ

У лютым 1923 года ў СССР была прынята пастанова аб стварэнні Савета па грамадзянскай авіяцыі. У знак гэтай падзеі другая нядзеля лютага цяпер аб'яўлена ў краіне прафесійным святам — Днём Аэрафлоту. Сёлетні адзначаецца другі раз.

З гэтай нагоды ў Мінску была праведзена прэс-канферэнцыя для журналістаў. На шматлікія пытанні адказвалі першы намеснік начальніка Беларускага ўпраўлення грамадзянскай авіяцыі А. Папоў, начальнік Цэнтральнага агенцтва паветраных зносін І. Радчанка, спецыялісты грамадзянскай авіяцыі. Было адзначана, што авіяцыя стала ў нашай рэспубліцы высокаразвітым відам транспарту. Паветраныя лініі звязваюць БССР з 360 гарадамі і населенымі пунктамі краіны, у тым ліку — са сталіцамі 11 саюзных рэспублік, курортамі Крыма і Паўночнага Каўказа. Беларускае ўпраўленне аснашчана сучаснымі реактыўнымі і турбавітавымі самалётамі. За апошнія чатыры гады аэрапорты рэспублікі адправілі 7 мільёнаў 55 тысяч пасажыраў. Практычна кожны пяты жыхар Беларусі раз у год карыстаецца паветраным пасажырскім транспартам. Вялікае месца заняла авіяцыя ў народнай гаспадарцы.

Сёлетні год стане для беларускіх авіятараў асаблівым — у ліпені-жніўні трэба будзе прыняць і адправіць тысячы гасцей Алімпіяды-80. Актыўна рыхтуюцца да гэтага адказнага перыяду ўсе службы Мінскага аэрапорта.

М. ВАСІЛЕУСКІ.

грузападымальнасці машын, іх спецыялізацыі.

У галіне з'явіліся не толькі чыста аўтамабільныя заводы, але і маторныя, падшыпнікавыя, аграгатныя. Маскоўскі аўтазавод імя Ліхачова перадаў вытворчасць аўтобусаў у Лікіна (пад Масквой), выпуск аўтобусаў пачалі ў Рызе, Кургане, Паўлаве, Львове. З Мінскага аўтазавода ў горад Жодзіна перайшла вытворчасць кар'ерных самазвалаў вялікай грузападымальнасці. Сам жа Мінскі завод спецыялізаваўся на выпуску магістральных аўтапаездаў. Яраслаўскі завод спыніў выпуск аўтамабіляў і стаў маторным. Вытворчасць матораў арганізуецца ў Заволжы, Мелітопалі, Уфе.

Нягледзячы на цяжкія спыненні, аўтамабільная прамысловасць за паўвека дала краіне звыш 18 мільёнаў машын рознага прызначэння. Сёння ў галіне каля 300 аўтамабільных і аграгатных заводаў. З іх канвеераў сыходзяць прыкладна 230 мадэляў і мадыфікацый грузавікоў, звыш 60 мадыфікацый легкавых аўтамабіляў, больш як 30 мадэляў аўтобусаў. Па выпуску аўтобусаў, дарчы,

Савецкі Саюз трывала заняў першае месца ў свеце — звыш 72 тысяч машын у год. Усяго з канвеераў савецкіх заводаў сыходзіць сёння звыш двух мільёнаў аўтамабіляў.

Асабліва бурнымі для гэтай галіны індустрыі былі гады мінулай пяцігодкі (1971—1975). За гэты кароткі тэрмін вытворчасць грузавікоў узрасла ў паўтара раза, а легкавых аўтамабіляў — амаль у чатыры разы. Такіх тэмпаў савецкая аўтамабільная прамысловасць не ведала за ўсе гады свайго існавання. У выпуску 1975 года 60 працэнтаў прыпадала на легкавыя аўтамабілі.

Аб чым гаворыць гэтая лічба? Па-першае, дыспропорцыя, што склалася гістарычна, калі ў вытворчасці перавага аддавалася грузавікам, стала балансаваца. Па-другое, паўстае пытанне: а ці не малы для краіны з насельніцтвам звыш 260 мільёнаў чалавек штогадовы прырост у 1,2 мільёна легкавых машын? Адказаць на яго адназначна нельга.

Практыка паказвае, што тысячы грамадзян, маючы зберажэнні, устрымліваюцца

ад пакупкі асабістых машын, аддаюць перавагу надзейнаму і таннаму грамадскаму транспарту. І ў той жа час на аўтамабільным рынку прыкметны дэфіцыт. Каб пакрыць яго, было прынята рашэнне рэзка павялічыць вытворчасць легкавых аўтамабіляў. Заводы ў Запарожжы, Іжэўску, Горкім, Маскве пачалі нарошчваць іх выпуск. А ў горадзе Тальяці быў заложаны Волжскі аўтазавод.

Ён будаваўся па пагадненню з італьянскай фірмай «Фіат». 21 студзеня 1967 года на будоўлі паднялі першы коўш грунту, а 9 верасня 1970 года з канвеера сышоў першы аўтамабіль. Будоўніцтва было завершана ў найкарацейшыя тэрміны, а гутарка ідзе аб заводзе-гіганце, праектная магутнасць якога вызначалася ў 660 тысяч машын у год. Цяпер штогод з канвеераў сыходзіць каля 700 тысяч аўтамабіляў шасці мадэляў. План на 1980 год — 726 тысяч аўтамабіляў «Лада». Маскоўскі аўтазавод імя Ленінскага камсамола, што выпускае «Масквічы», таксама расшырыў свае вытворчыя магутнасці.

У грузавым аўтамабілебу-

даванні тон задае сёння КамАЗ — комплекс з шасці заводаў на рацэ Каме, у Татарыі. Прамысловасць дае шмат аўтамабіляў, аднак выпускаемых сёння грузавікоў заўтра будзе недастаткова. Спецыялісты вызначылі, што на будучае патрэбна прыняць новае мадэль грузавіка, здольна працаваць на любых дарогах і ў любых кліматычных умовах. Вытворчасць такога аўтамабіля трэба арганізаваць у шырокіх маштабах, таму і магутнасць КамАЗа — 150 тысяч грузавікоў (14 уніфікаваных мадэляў) і 250 тысяч дызельных матораў. 13 снежня 1969 года на пляцоўку ў тысячу гектараў выйшлі будоўнікі, а 16 лютага 1976 года быў пушчан канвеер. Така сціслыя тэрміны будоўніцтва сталі магчымы таму, што на КамАЗ працавала 100 навуковых, праектных і канструктарскіх арганізацый, 5 тысяч прадпрыемстваў краіны, 120-тысячны атрад рабочых. Вось думка Генры Форда: «Будоўніцтва падобнага прадпрыемства не па сіле нікому ў Злучаных Штатах або ў Заходняй Еўропе. Тут мы не можам канкураваць».

Праектуючы КамАЗ, спецыялісты-тэхнолагі імкнуліся да таго, каб кожная з 30 тысяч адзінак абсталявання адпавядала апошнім дасягненням тэхнікі. У адпаведнасці з гэтым асноўную частку абсталявання магла паставіць савецкая прамысловасць, а некаторыя спецыяльныя віды абсталявання было мэтазгодна закупаць за мяжой — у асноўным для ліцейнага і маторнага заводаў.

Так, у праектаванні і аснашчэнні маторнага завода прымала ўдзел французская фірма «Рэно». Савецкі Саюз закупляў абсталяванне і ў іншых фірм, нягледзячы на галасы праціўнікаў гандлёвага супрацоўніцтва з СССР. Разумны сэнс і камерцыйны разлік прымусілі прэзідэнта амерыканскай фірмы «Нэшнл інжынірынг» Генры У. Дзінста выказацца наступным чынам: «Калі я не прадам вам тое, што вам патрэбна, вы купіце тое ж самае ў Еўропе або ў Японіі. Хто ж пацярпіць страту? Я і толькі я».

Жыццё пацвердзіла правільнасць гэтага меркавання. Дзмітрый САСОРАЎ. (АДН.)

У. І. ЛЕНІН ЛІЧЫЎ, ШТО БЕЗ ПЕРАЎТВАРЭННЯЎ У СЕЛЬСКОЙ ГАСПАДАРЦЫ НЕ-
МАГЧЫМА ПАБУДОВА САЦЫЯЛІЗМУ.

СЕЛЯНІН І ЗЯМЛЯ

Беларусу, які пакінуў сваё роднае гняздо яшчэ да рэвалюцыі ці пры пілсудскай Польшчы, не трэба тлумачыць, што значыць для селяніна зямля: ён сам селянін. Калі сёння, прыехаўшы ў госці, глядзіць замежны беларус на сваю вёску, лапшыць позіраць яе сады і нівы, прыпамінаецца яму час даўнейшы — цяжкі і жудасны. Селянін маліўся на зямлю, каб яна пракарміла яго сям'ю, селянін праймаў зямлю і біўся за яе з роднымі братам, бо не было чаго пакінуць у спадчыну сынам, селянін і за мяну пахаў для таго, каб мазалём сваім зарабіць грошай, вярнуцца ды прынуціць у памешчыка лапіць зямлі. Цяпер ад яго даводзіцца чуць такую думку: «Самае важнае ваша дасягненне, што палоску ці хутарок не трэба дзяліць паміж наследнікамі: зямлі ўсім хапае, і ўсе жывуць багата. Ян жа вы гэта зрабілі, чаму раней да такога людзі не дадумаліся?»

Адказ на падобныя пытанні наш чытач атрымае з артыкула кандыдата гістарычных навук Мікалая КУЗНЯЦОВА.

У дэрэвалюцыйнай Беларусі 90 працэнтаў насельніцтва было звязана з сельскай гаспадаркай. Давала яна 60 працэнтаў нацыянальнага даходу. Але збожжа пастаянна не хапала. Беларусь не атрымлівала і палавіны таго, што патрабавалася для пражытку насельніцтва. Таму штогод завозілася шмат хлеба з іншых раёнаў Расіі. У 1913 годзе, напрыклад, было завезена каля 4,3 мільёна цэнтнераў мукі і зерня.

Ды і адкуль яго магло хапаць, калі зямля апрацоўвалася прымітыўнымі спосабам, ураджай быў нізкімі. Адзінай цяглавай сілай была рабочая жывёла.

Але конь быў не ў кожным вясковым двары, і не кожны селянін меў зямельны надзел. Памешчыкам, царскай казне, царкве ў Беларусі належала 10,4 мільёна дзесяцін зямлі, або 57,3 працэнта ўсёй плошчы. Спрадвечная мара селяніна аб зямлі разбіралася аб змрочную сілу прыгонніцтва і самадзяржаўя. Здавалася, не відаць канца-краю сялянскаму гору, веча ён будзе клясці свой горкі лёс, паліваючы потам і крывёю зямлю, якая не належыць яму.

Аднак кіраўніком і саюзнікам сялян у барацьбе за лепшае жыццё стаў рабочы клас на чале з партыяй бальшавікоў. «Заводы — рабочым, зямля — сялянам!» — вось лозунг, што згубілі і адно цэлае іх волю і рашучасць, дапамог звергнуць самадзяржаўя, буржуазна-памешчыцкі лад. У першыя ж дні пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі быў абнародаван эпэпальны дакумент — ленинскі дэкрэт «Аб зямлі». Пад удзелам яго, як адзначаў У. І. Ленін, дзевяць дзесятых сялянскай масы на працягу некалькіх тыдняў перайшлі на бок бальшавікоў.

Дэкрэт, што адмяніў упершыню ў гісторыі чалавечтва прыватную ўласнасць на зямлю, зрабіў яе ўсенародным здабыткам, уласнасцю рабочых і сялян. У аснову яго было пакладзена патрабаванне сялян аб ураўняльным землеарыстанні. Іменна ў ім бачылі сяляне выратаванне ад маёмаснай няроўнасці. Але яны не разумелі яшчэ, што ўраўняльнае размеркаванне не можа вывесці дробныя сялянскія гаспадаркі з адсталасці, а іх саміх — з галечы. Улічваючы настроі сялян, бальшавікі пайшлі на ўступку, верачы, што сялянства на ўласным волецы пераканаеца ў беспадстаўнасці ўраўняльнасці.

У той жа час быў узят курс на пераход да буйной грамадскай вытворчасці, да аграмаджання земляробства на сацыялістычнай аснове.

Першыя сельскагаспадарчыя калектывы сталі з'яўляцца неўзабаве пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай. Паралельна з імі арганізаваліся і савецкія гаспадаркі — саўгасы.

Сяляне павінны былі самі выбіраць шляхі далейшага развіцця сваёй гаспадаркі па прынцыпу добраахвотнасці. Така была палітыка нашай партыі. «Толькі калі практычна, на вопыце, блізім для сялян, будзе даказана, што пераход да таварыскага, арцельнага земляробства неабходны і магчымы, толькі тады мы будзем мець права сказаць, што ў такой вялікай сялянскай краіне, як Расія, па шляху сацыялістычнага земляробства зроблен сур'ёзны крок», — гаварыў У. І. Ленін.

Глыбока і тонка ведаючы псіхалогію сялян, У. І. Ленін вучыў умела падыходзіць да прапаганды пераваг буйной сацыялістычнай вытворчасці ў земляробстве. «...Сяляне, — гаварыў ён, — людзі занадта практычныя, занадта моцна звязаныя са старой зямельнай гаспадаркай, каб пайсці на якія-небудзь сур'ёзныя змены толькі на падставе парад і ўказанняў з кніжкі».

Асноватворныя прынцыпы пераўтварэння дробных сялянскіх гаспадарак у буйную грамадскую сацыялістычную вытворчасць, распрацаваныя У. І. Лениным, народ назваў ленинскім кааператыўным планам. Пераўтварэнні ў сельскай гаспадарцы У. І. Ленін лічыў самай цяжкай, самай складанай і ў той жа час адной з галоўных задач, без вырашэння якой немагчыма пабудова сацыялізму.

Калгасы, саўгасы, арцелі, або, як іх вобразна назваў У. І. Ленін, «парасткі сацыялістычнага ладу», сталі з'яўляцца ў Беларусі адразу ж пасля перамогі Кастрычніцкай рэвалюцыі. Першыя калгасы арганізаваліся ў Аршанскім павеце ў лістападзе 1917 года, а ў снежні таго ж года — у былым памешчыцкім маёнтку Няўляны Віцебскай губерні. Аднымі з першых сталі на шлях калектывнага вядзення гаспадаркі беднякі вёскі Раманава Горацкага павета на Магілёўшчыне. Вёску сваю назвалі Леніна ў гонар правадзіра рэвалюцыі. У саўгасе было тады 614 дзесяцін зямлі, некалькі пабудов, лакамабіль у дзве конскія сілы.

Сёння ў гэтым жа саўгасе 4900 гектараў угоддзяў, больш за 3 тысячы галоў буйной рагатай жывёлы, механізаванае прадпрыемства на 12 тысяч свіней. У распараджэнні рабочых саўгаса 50 трактароў, 29 камбайнаў, 33 аўтамабілі.

Ужо ў 1932 годзе ў Беларусі было звыш 9 тысяч калгасаў і 479 саўгасаў. У выніку калектывізацыі яна стала рэспублікай, якая поўнасцю задавальняла свае патрэбы ў прадуктах сельскай гаспадаркі.

У 1978 годзе сельская гаспадарка Беларусі дала прадукцыі на 6,9 мільярда рублёў.

У рэспубліцы цяпер 996 гаспадарак, якія выпускаюць прадукцыю жывёлагадоўлі, 875 — прадукцыю раслінаводства, створана 117 буйных тэрытарыяльна-галіновых і 16 галіновых міжгаспадарчых аб'яднанняў.

На беларускіх палях працуе больш за 100 тысяч трактароў, каля 30 тысяч камбайнаў, больш за 50 тысяч грузавых аўтамашын і шмат іншай тэхнікі.

У сельскую гаспадарку Беларусі ўкладзена 10,3 мільёна рублёў.

Для прыкладу возьмем хоць бы саўгас «Урэцкі» Мінскай вобласці. Штогод гэтая гаспадарка пастаўляе дзяржаве 6 тысяч галоў буйной рагатай жывёлы. У той жа час расце і прадукцыйнасць малочнага статку. Надоі ад каровы складаюць у сярэднім 3,5—5 тысяч кілаграмаў малака ў год. Дасягаецца гэта дзякуючы паляпшэнню племянной якасці жывёлы, добрым кармаам. Хлебаробы атрымліваюць тут па 28—30 цэнтнераў збожжа з гектара. І такая гаспадарка не адна. Ужо сёння каля 50 цэнтнераў збожжа з гектара атрымліваюць калгасы «Аснежыцкі» Пінскага, «Прагрэс» Гродзенскага, імя Урыцкага Гомельскага раёнаў і іншыя.

«Другім хлебам» Беларусі называюць бульбу. Пасадка гэтай тэхнічнай культуры ў рэспубліцы поўнасцю механізавана, праводзіцца вялікая работа па комплекснай механізацыі яе уборкі.

Усяго 17 дзён, напрыклад, спатрэбілася летась бульбаводам Клецкага раёна Мінскай вобласці, каб убраць увесь ураджай з плошчы 3 тысячы 450 гектараў. Пры гэтым яны накапалі па 238 цэнтнераў клубняў з кожнага з іх. Уявіце, колькі б на гэта спатрэбілася часу, калі б селянін хадзіў за канём з плугам, а не за бульбакапалкай або камбайнам.

1,8 працэнта сельгасугоддзяў краіны мае сёння Беларусь. А паглядзіце, колькі яна атрымлівае: 6 працэнтаў мяса, 7 працэнтаў малака, 24 — льновалакна, 16 працэнтаў бульбы ад агульнасаюзнай вытворчасці.

Сярод савецкіх рэспублік Беларуская ССР займае трэцяе месца па вытворчасці масла, малака, бульбы, льновалакна, чацвёртае — па вытворчасці мяса.

У зону буйной мясной жывёлагадоўлі ператварэцца беларускае Палессе. Тут за апошнія гады пабудавана 15 новых саўгасаў, працягваецца будаўніцтва яшчэ 21 гаспадаркі. Усяго на палескіх прасторах, што займаюць трэцюю частку тэрыторыі рэспублікі, будуць створаны 72 гаспадаркі.

Усё большае насычэнне сельскай гаспадаркі тэхнікай, поўная механізацыя вытворчых працэсаў аб'ектыўна вядуць да зліцця сельскагаспадарчай вытворчасці і прамысловасці. Гэта забяспечыць збліжэнне двух форм уласнасці, сціранне межэй паміж горадам і вёскай, будзе садзейнічаць ператварэнню сельскагаспадарчай працы ў разнавіднасць індустрыяльнай.

Сёння ў Беларусі дзейнічаюць 62 аграрна-прамысловыя прадпрыемствы, якія злучаюць у сабе вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі і яе перапрацоўку.

Жыццё беларускай вёскі поўнае пераўтварэнняў. Яе аблічча мяняецца з кожным годам.

У 1978 годзе на Усесаюзным конкурсе-аглядзе забудовы і добраўпарадкавання сельскіх паселішчаў 50 беларускіх вёсак атрымалі ўзнагароды Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. А такія пасёлкі, як Сноў і Новапалескі Мінскай вобласці, Мышкавічы Магілёўскай, Копці Віцебскай і Малеч Брэсцкай абласцей, па сваёй добраўпарадкаванасці аказаліся ў ліку лепшых у краіне.

Змяніўся і сам беларускі селянін, культурны, пісьменны гаспадар зямлі. За сваю працу ён атрымлівае гарантаную аплату. І не грызе яго сумная думка: як падзяліць кавалак зямлі на траіх сыноў. Зямля цяпер — наша агульнае багацце.

ПЯРЭДАДЗЕНЬ Новага года — самы напружаны час для работнікаў пошты. Вішавальныя пісьмы і паштоўкі мільёнамі сцякаюцца ў паштовыя скрынні, на паяздах, пародах і самалётах едуць, пльвучы і ляцяць з краіны ў краіны, у вялікія і малыя гарады, у вёскі і сёлы. Паток карэспандэнцыі становіцца ў многа раз чужы большым звычайнага, і часта бывае, што спрытныя паштальёны збіваюцца з ног, але ўсё ж не паспяваюць своечасова даставіць пошту адрасатам. Вось і ў нашай рэдакцыі, хоць ужо праішло больш як месяц новага года, працягваюць паступаць вішаванні і пісьмы ад суайчыннікаў з розных краін. Землякі вішваюць Радзіму, жадаюць ёй далейшых поспехаў і працітач-ня.

на ўласныя вочы ўбачыць, як змянілася жыццё ў родным горадзе або вёсцы, чыго дасягнуў і да чаго імкнецца цяпер наш народ. Не жаль, часта бывае так, што на працягу многіх гадоў гэтая мара застаецца неабыццёленай. Чаму? Прычыны вядома, бываюць розныя, але асноўная — пастаяннае пагаршэнне матэрыяльнай умоў жыцця працоўных людзей у заходніх краінах, у тым ліку і нашых суайчыннікаў, з-за скарачэння прамысловай вытворчасці, інфляцыі, росту падаткаў і іншых многіх іншых праблем уласцівых капіталізму.

«Вельмі хацеў бы наведаць Радзіму, але ўзросце ўжо не дазваляе, — дзеліцца сваімі думкамі Фёдар Масляк з Канады. — А вось мая дачка Марыя і яе муж Алік — людзі маладыя і здаровыя. Ім бы таксама

СА СТУДЗЕНСКОЙ ПОШТЫ

МІР — АГУЛЬНАЕ ЖАДАННЕ

«Мы, хто жыве за мяжой, шануем нашу Радзіму, — піша Ігнацій Шыколка з Канады. — Пянаце Радзіму закляеце ў сабе такі вялікі сэнс, што проста немагчыма растлумачыць яго ў некалькіх словах. У гэтым паняцці і памяць дзяцінства, і кроў прадзедаў, радасць і смутак, усё дарагое і запаветнае, асабліва для тых, хто жыве ўдалечыні ад яе. Радзіма суправаджае нас на нашым жыццёвым шляху, напаяючы ўсю нашу істоту і надае сэнс думкам, словам і справам. Усё гэта разам і робіць нас тымі, хто мы ёсць, кім заўсёды застаемся, — сынамі вялікай краіны, нашай Радзімы».

Яшчэ адно пісьмо, таксама з Канады ад Рыгора Алявіча:

«Я ганаруся сваёй Радзімай, краінай, дзе няма эксплуатацыі чалавека чалавекам, дзе людзі не ведаюць інфляцыі, беспрацоўя. Сваім прыкладам Савецкі Саюз паказвае ўсю свету, які лад жыцця з'яўляецца самым справядлівым».

Словы любові да Бацькаўшчыны, гонар за яе можна знайсці амаль у кожным пісьме землякоў. Уважліва сочаць яны за яе жыццём, ганарачацца кожным яе новым дасягненнем, мараць хоць раз павысць у родных краях, пахадзіць па знаёмых з дзяцінства сцяжынах, палюбавацца прыгажосцю роднай прыроды,

вельмі хацелася яшчэ раз павысць у Беларусі. Але яны не могуць сабе гэтага дазволіць, рэдка атрымліваюць тое, што хочацца. Цяпер у іх падраслі дзеці. Скончылі сярэдняю школу, хочучы вучыцца далей, паступілі ва ўніверсітэт. Увадукацыя бясплатная, а ў нас трэба плаціць. Самы танны курс каштуе 900 долараў у год, плюс 70, а то і 100 долараў за падручнікі. А калі ў іншым горадзе, то трэба і за кватэру плаціць, грошы на харчаванне траціць. Лічы яшчэ па сто долараў у месяц. Дачка і яе муж абодва працуюць, але ўсё роўна матэрыяльна ім цяпер нялёгка. І не толькі ім, усім працоўным тут вельмі няпроста даць вышэйшую адукацыю сваім дзецям.

У нас жыццё стала дарагое, хоць і плаціць на раёне па 8 долараў у гадзіну. Але што з таго, калі фунт хлеба каштуе 75 цэнтаў, фунт ялавічыны — 3 долары 30 цэнтаў, кварта малака — 70 цэнтаў. За арэнду дома плаціш мінімум 250 долараў у месяц і 100 за ацяпленне, плюс 30, а то і 40 долараў у месяц за асвятленне. Калі дом уласны, то таксама трэба плаціць падатак 800 долараў у год, страхуюку ад пажару 150 долараў і іншыя страхуюкі і падаткі. Вось і знікае заробтак непрыкметна».

РОЗУМ І СПАКОЙ ПЕРАМОГУЦЬ

Дэлегацыя Аргкамітэта «Алімпіяда-80» на чале з яго старшынёй І. Новікавым удзельнічае ў чарговай 82-й сесіі Міжнароднага алімпійскага камітэта ў Лэйк-Плэсідзе. Карэспандэнт ТАСС звярнуўся да І. Новікава з просьбай адказаць, што ён, як старшыня Аргкамітэта па правядзенню Гульніў XXII Алімпіяды, можа бы сказаць адносна ўзнятай адміністрацыяй ЗША кампаніі супраць Алімпійскіх гульніў у Маскве. Масква, — сказаў І. Новікаў, — стала месцам правядзення Гульніў XXII Алімпіяды ў выніку рашэння Міжнароднага алімпійскага камітэта, прынятага ў кастрычніку 1974 года. Праводзіць або не праводзіць Гульні, адмяняць або пераносіць іх — гэта не павінна залежаць ад суб'ектыўных пунктаў гледжання, зігзагаў у палітыцы тых або іншых дзельцаў.

Мы ўпэўнены, што розум і спакой, разуменне перспектывы развіцця алімпійскага руху Міжнародным алімпійскім камітэтам, пераважнай большасцю нацыянальных алімпійскіх камітэтаў, міжнароднымі спартыўнымі федэрацыямі не дадуць пэўным палітычным сілам ажыццявіць падрыўныя планы як супраць Маскоўскай алімпіяды, так і супраць алімпійскага руху ў цэлым.

На просторах Родины

ИНСТИТУТ СОЛНЕЧНОЙ ЭНЕРГИИ

В солнечный день в Бикрова — живописном местечке под Ашхабадом (столица Туркменской ССР — одной из 15 союзных республик СССР) — обращают на себя внимание яркие, ослепительные вспышки света. Это работают «солнечные ловушки». Они концентрируют лучистую энергию и заставляют ее приводить в действие различные гелиотехнические установки: опреснители засоленных вод, кипятильники, термоэлектрические солнечные водоподъемники, холодильники.

Здесь расположена испытательная площадка первого в Советском Союзе и третьего в мире Института солнечной энергии.

Основную часть территории Туркмении — Среднеазиатской советской республики — занимают Каракумы — третья по величине пустыня мира (ее площадь около 350 тысяч квадратных километров). А по подсчетам ученых, на поверхности в 80 квадратных километров падает столько же энергии, сколько все человечество использует в настоящее время.

— Природа создала в Туркмении отличные условия для проведения широких исследований в области использования энергии Солнца для нужд народного хозяйства, — рассказывает директор Института солнечной энергии член-корреспондент Академии наук Туркменской ССР Реджеп Байрамов.

Многие годы в лабораториях нашего института, — продолжает профессор, — ведутся исследовательские работы по созданию опытных образцов различных гелиоустановок, которые проходят испытания в Бикрова. Мы стараемся, как говорится, «взять Солнце в упряжку», заставить его работать на благо человека.

В ближайшее время в од-

ном из микрорайонов Ашхабада войдет в строй гелиоохлаждающая установка производительностью 300 тысяч ккалорий в час. Она поможет охладить помещения трех жилых домов, или 128 квартир жилой площадью 4550 квадратных метров. Летом температура воздуха в квартирах не будет превышать 26 градусов по Цельсию, в то время как на улице воздух прогревается в тени до 40—45 градусов.

В колхозе «Социализм» под Ашхабадом строится разработанная специалистами института оригинальная гелиотеплица для выращивания лимонов. Под застекленной крышей в несколько «этажей» будут размещены земляные аккумуляторы-ящики. За солнечный день они накапливают такое количество тепла, которое позволяет растениям нормально развиваться и ночью, и в пасмурные дни.

В лаборатории гелиобиологии Института солнечной энергии закончились производственные испытания гелиоустановки для выращивания хлореллы — микроскопических водорослей, важной белковой добавки в корм для скота. Ее производительность — 2 кубометра раствора хлореллы в сутки. Насколько велико практическое значение новой установки, можно судить по первым результатам опытов по подкормке хлореллой коров. Надой молока и привес животных увеличились на 30 процентов.

В ноябре 1979 года в Ашхабаде в Академии наук Туркмении и на базе Института солнечной энергии проходила выездная сессия Научного совета Академии наук СССР по комплексной проблеме «Изыскания новых путей использования солнечной энергии». В ее работе приняли участие академик Академии наук Туркмении Валентин Баум, обладатель высшей награды Международного общества по солнечной энергии

— диплома имени Фаррингтона Даниэльса, работающий в Институте солнечной энергии, его ученики доктора технических наук Реджеп Байрамов и Аннагельды Какабаев, а также другие ведущие советские ученые и специалисты в этой области. Растет и международный авторитет туркменского института. В Академии наук Туркменской ССР проходил советско-американский семинар, где ученые двух стран обсуждали программу дальнейших исследований по созданию более эффективных гелиоустановок.

Накопленным опытом использования солнечной энергии туркменские ученые щедро делятся с зарубежными коллегами. Экспериментальную базу Института солнечной энергии в Бикрова знают ученые социалистических стран, а также многие ученые и специалисты из развивающихся стран Азии, Африки и Латинской Америки. Побывавший в Бикрова директор Научно-исследовательского центра по использованию солнечной энергии в Ниамее (Нигер) профессор Абду Мумуни Диоффо заявил:

— В Советском Союзе уровень развития науки в области использования солнечной энергии очень высок. Я убедился в том, что и в Москве, и в Ашхабаде практикуется широкий и разнообразный подход к вопросу использования солнечной энергии в самых перспективных направлениях. Результаты этих работ советских ученых могут быть очень полезны для нас, ученых Африки, и прежде всего в преобразовании солнечной энергии в механическую, используемую при подъеме воды не только из колодцев, но и из рек для нужд населения, животноводства и орошения земель.

Валерий ОБРАМЕНКО.
(АПН).

Новый год пакуль не прынеёс ніякіх станоўчых перамен у жыцці простых людзей капіталістычных краін. Наадварот.

«Тут, у Галандыі, толькі пачаўся новы год, а ўжо павысілі цэны на прадукты, на кватэры, газ і электрычнасць. Вельмі і вельмі многа беспрацоўных», — паведамляе Надзея Галюнка.

Дарагоўля, інфляцыя, беспрацоўе, злачыннасць — гэтымі праблемамі пастаянна даводзіцца сутыкацца нашым суайчыннікам за мяжой. Але нават гэтыя набліжальныя пытанні адсоўваюцца на другі план, калі гутарка заходзіць аб захаванні міру на зямлі. З пачаткам новага дзесяцігоддзя гэтая праблема асабліва востра паўстала на парадку дня чалавецтва. Агрэсіўныя, экстрэмісцкія колы на Захадзе спрабуюць раздзьмуць антысавецкую істэрыю. Яны зноў выцягнулі на свет трапану жуял «савецкай ваеннай пагрозы», спрабуюць даказаць людзям, што наша краіна пагражае іх бяспецы і жыццёвым інтарсам.

«За апошні час стварылася вельмі напружаная становішча ў многіх частках свету зямнога шара. Рэальна праступае пагроза новай вайны, — піша жыхар ЗША Аляксандр Крашаніннікаў. — Вось чаму барацьба за мір ва ўсім свеце стала менавіта цяпер асабліва важнай для ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва. Таму я асабіста, як і тысячы іншых прагрэсіўных амерыканцаў, хадзіў шмат разоў летась на мнагалюдныя дэманстрацыі ў розных гарадах ЗША, патрабуючы ад кангрэса неадкладна ратыфікаваць пагадненне аб абмежаванні стратэгічных узбраенняў, падпісанае ў Вене кіраўнікамі дзвюх вялікіх дзяржаў. На жаль, амерыканскі кангрэс, замест таго, каб сур'ёзна прыняць пад увагу гуманныя патрабаванні пераважнай большасці амерыканскага народа, у процівагу гэтым законным патрабаванням, вырашыў размясціць у краінах НАТО каля 600 амерыканскіх ядзерных ракет сярэдняй дальнасці, нацэленых на Савецкі Саюз і іншыя сацыялістычныя краіны, падарваўшы тым самым аснову для мірных перагавораў паміж ЗША і СССР».

Вось радкі з пісьма Уладзіміра Гаўрыцкага з Канады:

«Спадзяюся, вам вядома, які гвалт узнялі амерыканцы супраць Савецкага Саюза. Да іх далучаецца і наша буржуазія, — піша ён. — У іх руках апарат прапаганды — радыё, тэлебачанне і штотдзённыя газеты. Хутка тут будзе федэральныя выбары. Буржуазныя

кандыдаты выступаюць у абарону Амерыкі, крычаць, каб не прадавалі пшаніцу СССР, перанеслі Алімпійскія гульні ў Манрэаль. А нашы фермеры, ціхаакіяўскія грузчыкі і партыяныя рабочыя сталі на абарону СССР. Яны гавораць, што калі не будзем ганяцца з Савецкім Саюзам, то яшчэ больш людзей стане ў шэрагі беспрацоўных.

Мы спадзяёмся на вас, дарагія, на нашу любімую Радзіму. Ваша мірная пал'тыка і ваша сіла — галоўная апора міру. Сілы міралюбівых краін мацнейшыя за амерыканскі імперыялістаў, сіяністаў і да іх падобных».

«Спадзяёмся на вас, дарагія, на нашу любімую Радзіму», — напісаў Уладзімір Гаўрыцкі. Гэтая ж бумка ў розных формах выказана амаль ва ўсіх пісьмах нашых землякоў. Свае надзеі на мірнае будучае яны звязваюць з нашай краінай. І гэты невыпадкова. Яны бачаць у Савецкай дзяржаве паслядоўнага барацьбіта за мір. Наша Радзіма перакананайца даказала гэты сваёй міралюбівай ланіскай палітыкай.

Наш зямляк з ФРГ Аляксандр Анохін піша:

«Што прынесе нам новы год? У свеце неспакойна, і народы, асабліва ў Еўропе і Азіі, жывуць як на парахавой бочцы. Амерыканскі імперыялізм са сваім агрэсіўным блокам НАТО рыхтуецца паставіць пад пагрозу знішчэння народы Еўропы. Кітайскі гегеманізм хоча заняволіць свабодалюбівых народы Азіі. Амерыканскі імперыялізм пагражае блакадай маладой свабодалюбівай дзяржаве Іран, схаваў пад сваім крылдам забойцу, дэспата і грабежніка ўласнага народа — шаха. У гэты ж час яны асмелваюцца называць сябе прыхільнікамі міру і дэмакратыі.

Сапраўдныя міралюбівыя сілы, якія адстойваюць мір ва ўсім свеце, — гэта вялікі Савецкі Саюз і яго сябры, сацыялістычныя краіны. Я рады, што Радзіма наша стала дужай і магутнай. Яе аўтарытэт на міжнароднай арэне расце з кожным днём.

З голасам маёй Радзімы вымушаны лічыцца і ворагі.

Жадаю вам поспехаў у гэтай высакароднай справе. Няхай збываюцца ўсе вашы задумы і пачынанні!»

Мы ў сваю чаргу хочам падзякаваць усім тым, хто прыслаў нам свае вышаванні і добрыя пажаданні. Няхай і для вас, дарагія землякі, гэты год будзе шчаслівым і радасным. Няхай заўсёды будзе мірным неба над нашай планетай.

МІКАЛАЙ БАРКУН, ДЭПУТАТ

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.]

цы падрасці яго равеснікі, многія з каторых вучыліся, аказваецца, таму, супраць чаго разам змагаліся яго бацька і бацькі амерыканскіх дзяцей. Чаму так здарылася? Такое пытанне ў той момант задаў бы, напэўна, савецкі дэпутат Мікалай Баркун амерыканскаму сенатару, калі б ён быў побач.

Маці і бацька Мікалая, проста сядзе, не дажылі да зорнага часу свайго сына. Адбіліся гады пакут, надмернай працы, перажытыя ў час вайны.

Мы сталі добра жыць, разважаў Мікалай Баркун. Людзі атрымліваюць кватэры, у іх ёсць работа, у доме дастатак. Мяркую так не толькі па сабе. Са мной побач жывуць такія ж людзі, як я: рабочыя, інжынеры, настаўнікі, урачы. Многія з іх працуюць разам са мной. Мы будзем жыць яшчэ лепш, але для гэтага патрэбен мір. Не толькі нам. І ў Амерыцы, як я ведаю, яшчэ вельмі многае трэба зрабіць, каб жыццё людзей стала лепшым. У вялікай багатай краіне шмат непісьменных, галодных людзей, і сярод іх — дзеці! У нас няма гэтага, але ёсць іншыя клопаты. Нам трэба вырашаць свае праблемы.

...Рабочыя дні нібыта падобныя адзін на адзін. Прыходзіш, бярэш інструмент і варожыш над чарговым штапам, прэсформай. Звычайныя клопаты слесара — інструментальшчыка. Так працуе Мікалай Баркун вось ужо два дзесяткі гадоў.

Людзі, якія ведаюць яго, адзначаюць, што Баркун працуе з захапленнем, натхнёна, як мастак. Майстар сваёй справы, называюць яго людзі. І калі сказаць, што ў кожны з мільёнаў тэлевізараў і радыёпрыёмнікаў, выпушчаных мінсім «Гарызонт», укладзена яго праца, то гэта не будзе перабольшаннем. Завод нараджаўся і рос пры ўдзеле Мікалая Баркуна.

Цяпер Мікалай Баркун стў дзяржаўным дзеячам. Натуральна, спраў і абавязкаў у яго прыбавілася. У першы панядзелак кожнага месяца ён ідзе з работы раней звычайнага. Дэпутат спяшаецца на плошчу Свабоды ў дом нумар 7, дзе яму трэба будзе прыняць выбаршчыкаў. Людзі прыходзяць да яго з самымі рознымі просьбамі, пытаннямі. Камусьці трэба палепшыць бытавыя ўмовы, нехта ў сям'і захварэў і тэрмінова мае патрэбу ў сапаторным лячэнні. Чалавек са сваімі праблемамі ідзе да дэпутата. Праявіць увагу да людзей, пасадзейнічаць у задавальненні просьбы — абавязак дэпутата. Лёс адарыў Мікалая Баркуна дабротой, чуласцю, а разумецце людзей ён навучыўся, удзельнічаючы ў грамадскім жыцці спачатку цэха, потым аб'яднання, а пэсця і горада.

Мікалай Баркун — дэпутат Савета Нацыянальнасцей ад Фрунзенскай выбарчай акругі горада Мінска, член пастаячнай камісіі па прамысловасці. «Калі выбралі мяне дэпутатам, — успамінае Мікалай, — гора-

ча стала. Як уявіў, што цяпер за мной стаіць, адразу падумаў: ці спраўлюся?! Я ж проста рабочы. Без спецыяльнай адукацыі...»

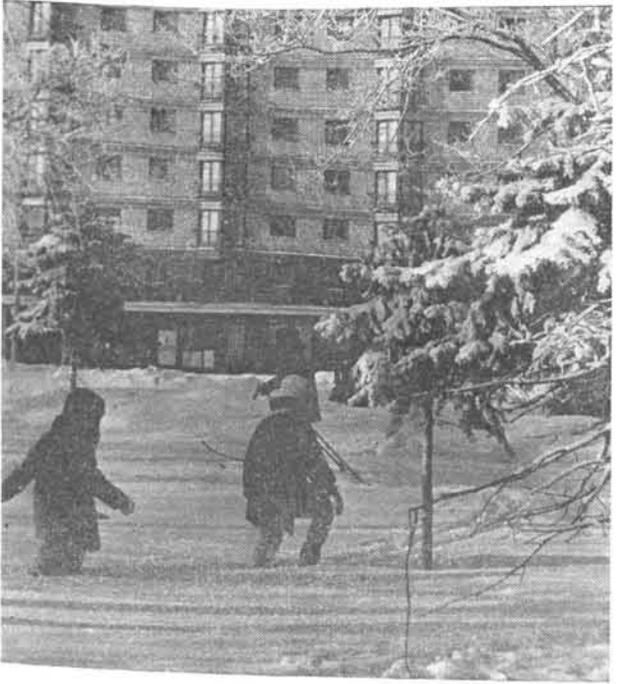
Як дэпутат Мікалай Баркун вырашае не толькі розныя асабістыя пытанні грамадзян. Да яго звяртаюцца кіраўнікі прадпрыемстваў, арганізацый, вырашае ён неадкладныя праблемы свайго аб'яднання «Гарызонт». Прынцыповыя пытанні выносіць на абмеркаванне сесіі Мінскага гарадскога Савета, дэпутатам якога ён та сама з'яўляецца. Удзельнічае ў падрыхтоўцы матэрыялаў для абмеркавання дзейнасці прадпрыемстваў хімічнай прамысловасці ў камісіях Вярхоўнага Савета СССР летам 1980 года.

Мысліць дзяржаўнымі катэгорыямі Мікалая Баркуна вучыла жыццё ў савецкай краіне, яе людзі. Ён не ўзвысіўся над імі, а па-ранейшаму застаўся слесарам, рабочым чалавекам. Ён падняўся на вышыню, каб дапамагчы другім зрабіць іх жыццё лепшым, прыгажэйшым.

Жыццё! Абнаўляючыся само, яно абнаўляе чалавека. Мікалай Баркун часта ўспамінае словы маці: «Сынок, мы пражылі з бацькам цяжкае жыццё. Такі быў час. Мне хочацца, каб тваё жыццё было светлым і радасным».

Надзеі маці спраўдзіліся. І не толькі таму, што яна вельмі хацела добра свайму сыну. Яна бачыла вакол і ў самім сыне перадумовы для гэтага шчасця.

Георгій ПАВУЛЯ.

Замысла мяцеліца дарогі.

ДЛЯ КОЖНОЙ ПРАБЛЕМЫ ШУКАЕЦЦА
ІНДЫВІДУАЛЬНАЕ РАШЭННЕ

НОВЫЯ АДКРЫЦЦІ САВЕЦКІХ РЭСТАЎРАТАРАЎ

Выстаўка «Новыя адкрыцці савецкіх рэстаўратораў» працягвае сваю работу амаль цэлы год. Вернісаж адбыўся ў Парыжы. Затым была Масква, Потым Ленінград. Пазней з выстаўкай пазнаёміліся жыхары італьянскіх гарадоў.

Карэспандэнт Агенцтва друку Навіны сустрэўся з вядомым савецкім рэстаўратарам і мастацтвазнаўцам Савеліем ЯМШЧЫКОВЫМ і напросіў яго адказаць на шэраг пытанняў.

— Што даў паказ выстаўкі «Новыя адкрыцці савецкіх рэстаўратораў» у Парыжы?

— Выстаўка «Новыя адкрыцці савецкіх рэстаўратораў», наладжаная ў Парыжы па ініцыятыве Камісіі СССР па справах ЮНЕСКА, — першы выхад савецкіх спецыялістаў у сферу зарубежнай выставачнай дзейнасці. І выхад гэты, мяркуючы па водгуках французскіх калег, аказаўся паспяховым, двухбакова карысным і неабходным. Узаемаўзбагачэнне рэстаўрацыйных метадык заходніх і савецкіх спецыялістаў можа прывесці да ўдасканалення спосабаў аднаўлення помнікаў сусветнай культуры.

— Ці існуе розніца ў падыходзе да вядзення работ у рэстаўратораў Масквы, Ленінграда і іншых савецкіх гарадоў?

— Рэстаўрацыя, як і ўсякая іншая галіна сучаснай навукі, мае строгія заканамернасці, прафесійныя каноны і кіруюцца адзінымі патрабаваннямі. Але не варта забываць і аб творчай сутнасці рэстаўрацыйнай працы. Творчы падыход да асноў прафесіі непазбежна абумоўлівае розніцу стыляў і почыркаў асобных савецкіх майстроў і цэлых брыгад, якімі кіруюць найбольш таленавітыя прадстаўнікі рэстаўрацыйнай справы.

Майстэрні Дзяржаўнага Эрмітажа, Траціякоўскай галерэі, Усесаюзнага інстытута рэстаўрацыі, лабараторыі Рускага музея, Усерасійскага рэстаўрацыйнага цэнтра і іншых ўстановаў, пунктуальна прытрымліваючыся асноўных патрабаванняў спецыяльных метадык, знаходзяць індывідуальныя рашэнні для кожнай праблемы, якая ўзнікае ў працэсе работы.

— Якія найбольш цікавыя работы савецкіх рэстаўратораў у апошні час?

— Рэстаўруецца цяпер так многа, што цяжка прасачыць за ўсімі адкрыццямі. Асабліва радуе, што «цуды» твораць не толькі спецыялісты цэнтральных майстэрняў, але і рэстаўратары «на месцах».

Нядаўна я быў у камандзіроўцы ў старажытным рускім горадзе Яраслаўлі і сустракаўся з людзьмі, якія зрабілі самы сапраўдны цуд. Спаскі манастыр — цэнтральны помнік Яраслаўля. На яго тэрыторыі размешчаны музей-запаведнік. Святыя варты Спасакага манастыра ўпрыгожылі фрэскамі ў 1564 годзе па загаду цара Івана Грознага. Шмат нягод і выпрабаванняў выпала на долю цудоўнага жывапісу, які выканалі маскоўскія мастакі. Набегі разбуральнікаў, пажары, архітэктурныя перабудовы, неахайнасць, незаконная рэстаўрацыя мінулых гадоў — усё гэта прывяло сценіцы ў найцяжэйшы стан.

За яго выратаванне ўзяліся Алена Юдзіна, кіраўнік жывапіснага аддзела Яраслаўскай рэстаўрацыйнай май-

стэрні, і яе памочнікі, маладыя жывапісцы, што нядаўна скончылі мастацкія інстытуты: як ніямы дакор стаялі перад іх вачыма фрэскі XVI стагоддзя, якія разбураліся. Доўга рыхтаваліся рэстаўратары да гэтай работы, а выканалі яе ў небывала кароткі тэрмін. Усяго дзве зымы і адно лета спатрэбілася пяці майстрам, каб адрэзаць 314 квадратных метраў (!) роспісу.

Я бачыў Спаскія фрэскі ў той момант, калі яраслаўцы заканчвалі работу. Відовішча было незвычайным. Я трымаў у руках фатаграфіі, выкананыя да рэстаўрацыі, і мне заставалася толькі ў пояс пакланіцца сціплым працаўнікам, якія вярнулі людзям такую прыгажосць.

— У некаторых вашых артыкулах і кнігах расказваецца аб метады раслаення старажытнага жывапісу, аб захаванні і перанясенні на другую аснову позніх запісаў. Што новага дасягнута ва ўдасканаленні гэтага метаду?

— Рэстаўратары пастаянна шукаюць новыя спосабы раздзялення маляўнічых слаёў розных стагоддзяў. Я лічу, што асабліва вялікіх поспехаў дасягнулі спецыялісты Усесаюзнага інстытута рэстаўрацыі. Тут пад кіраўніцтвам вопытнага майстра Вольгі Лелекавай асвоена новая сістэма адслаення позніх запісаў і перанясення іх на другую аснову. Практычна сканструявана машына для раслаивання з улікам усіх тэхнічных складанасцей працэсу, а галоўнае, яна прадугледжвае максімальную бяспечнасць і гарантуе захаванасць аўтарскага жывапісу.

Супрацоўнікі інстытута знялі запісы XVIII стагоддзя з іконы XVI стагоддзя з Кірыла-Белазерскага музея; раслаілі фрагменты запісаў XVIII—XIX стагоддзяў з фрэсак XVII стагоддзя з Успенскага сабора Маскоўскага Крамля.

— Як вы адносіцеся да праблемы аднаўлення страчаных у часе дэталей жывапісных твораў?

— Гэта вельмі складанае пытанне. Адназначна на яго адказаць немагчыма. Магу толькі выказаць свой пункт гледжання на аднаўленчыя работы.

Я прыхільнік абсалютнага неўмяшання ў жывапісную структуру старажытнага жывапісу. На маю думку, лепш адарыць сучаснікаў новаадкрытымі творамі старажытных мастакоў, чым дэманстраваць «уласнае майстэрства» рэстаўратора. Лепш сапраўдны фрагмент, чым напластаванні часу. Кожны рэстаўратар, перад тым як пачаць грунтаваць старажытную дошку або змешваць фарбы для допісаў, няхай задасць сабе пытанне: «Ці маю я маральнае права на гэтую акцыю, і ці патрэбны людзям вынікі такой працы?»

У Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР з поспехам ідзе новы спектакль «Дон Кіхот» К. Мінкуса. Яго паставіла балетмайстар Д. Арыпава. НА ЗДЫМКУ: сцэна з балета «Дон Кіхот». Фота У. КРУКА.

ПЕРАД УСТУПЛЕННЕМ У ТВОРЧЫ САЮЗ

ПАКАЗВАЮЦЬ ПРЭТЭНДЭНТЫ

Для кожнага маладога мастака надыходзіць перыяд, калі пасля многіх гадоў вучнёўства ён аказваецца на парозе самастойнай творчасці. Раней яго работа ад першага эскіза да завяршэння вялася пад кіраўніцтвам вопытных і добразычлівых педагогаў, а цяпер даводзіцца разлічваць толькі на сябе. Ці гатовы маладыя да гэтай высокай адказнасці?

Як вядома, дыплом аб заканчэнні інстытута не заўсёды сведчыць пра з'яўленне мастака. Бо мастак — гэта перш за ўсё асоба, чалавечая і грамадзянская сталасць. Часам праходзяць доўгія гады, перш чым ён набудзе ўсе гэтыя якасці. Вельмі важна ў гэты перыяд дапамагчы маладому мастаку знайсці сваю дарогу.

Вялікую падтрымку пачаткоўцам аказвае Саюз мастакоў БССР. Пад яго эгіды разгорнута дзейнасць маладзёжнага аб'яднання, галоўнай задачай якога з'яўляецца дапамога ўчарашнім выпускнікам інстытута ў іх актыўным творчым росце. Тут і ўдзел у выстаўках, сімпозіумы, семінары, творчыя пазездкі па краіне, работа на творчых базах, сустрэчы з вядомымі майстрамі мастацтва. Саюз уважліва сочыць за развіццём таленту маладых. Тыя з іх, якія цікава заявілі пра сябе першымі творамі, карыстаюцца асаблівай увагай. Ім прадастаўляюць майстэрні, выдзяляюць спецыяльныя стывендыі, купляюць іх творы і г. д. Такім чынам маладзё адрозна ўключваецца ў мастацкае жыццё рэспублікі. Маладзёжнае аб'яднанне з'яўляецца свайго роду стартавай пляцоўкай.

Зразумела, не ўсе выпускнікі інстытута адрозна прыходзяць у Саюз. Некаторым патрэбен пэўны перыяд для назапашвання жыццёвага матэрыялу, для асэнсавання яго ў мастацкіх творах.

Пераканаўчым сведчаннем разнастайных магчымасцей маладых стала нядаўняя выстаўка прэтэндэнтаў на ўступленне ў Саюз мастакоў Беларусі. Забягаючы наперад, скажам, што ўсе ўдзельнікі выстаўкі былі прыняты ў Саюз.

Характэрны сам факт гэтай выстаўкі: маладым была аддана зала ў Палацы мастацтва, тысячы гледачоў мелі магчымасць убачыць іх работы, выказаць сваю думку. Характэрны і склад прэтэндэнтаў. Яны працуюць ва ўсіх відах і жанрах выяўленчага мастацтва. Былі тут жывапісцы, графікі, манументалісты, афарміцелі, мастакі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. І хоць яны маладыя людзі, іх работы мы ўжо сустракалі на выстаўках і ў штодзённым жыцці — на вуліцах і плошчах, у інтэр'ерах

грамадскіх будынкаў, на прылаўках мастацкага салона і іншых магазінаў. Некаторыя аўтары адзначаны ўзнагародамі. Так, А. Чартовіч — лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі. Праект Г. Жарына (роспіс) быў удастоены дыплома Акадэміі мастацтваў СССР на XVI усесаюзнай выстаўцы дыпломных работ, а карціна «Габеленшчыцы» — бронзавая медала ВДНГ СССР. Такую ж узнагароду мае А. Масіенка, сярэбраны медал атрымаў Ф. Шостак за распрацоўку новага асартыменту Івянецкай фабрыкі мастацкай керамікі. Як бачым, прэтэндэнты даказалі сваё жаданне і здольнасць да творчай работы.

Удзельнікі выстаўкі, пра якую ідзе гаворка, працуюць у розных месцах Беларусі — Мінску, Гомелі, Віцебску і іншых пасёлках. І ўсюды яны робяць сур'ёзную справу: спрыяюць эстэтычнаму выхаванню людзей. Графік Барыс Цытовіч, напрыклад, пасля заканчэння Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута паехаў у вёску. Жывучы там пастаянна, ён, гараджанін, вывучае новыя для сябе бакі жыцця, атрымлівае той запас вопыту, якога часта так не хапае маладым. І, з другога боку, сам ён стаў своеасаблівым «мастацкім цэнтрам» вёскі, далучаючы аднавяскоўцаў да сучаснага выяўленчага мастацтва. Моцная сувязь з навакольным жыццём у многім садзейнічае сур'ёзнасці, грунтоўнасці творчых пошукаў Б. Цытовіча.

Маладыя мастакі не толькі многа працуюць у майстэрнях, але і імкнуча да ўвасаблення сваіх задум у рэальных аб'ектах, рэчах. На выстаўцы былі прадстаўлены фотаздымкі «экстэр'ераў і інтэр'ераў грамадскіх памяшканняў, каб наведвальнікі маглі пазнаёміцца з роспісам В. Самсонава «Знавальнікі БДУ» для канферэнц-залы універсітэта, чаканнай дэкаратыўнай агароджай «Зямля» А. Зінчука ў Мінскім навукова-даследчым інстытуце аўтаматызацыі прадпрыемстваў прамысловасці і будаўніцтва, а таксама і яго ж вітражамі адміністрацыйнага корпуса ВДНГ БССР, дэкаратыўнымі пластамі для афармлення дзіцячага сада завода імя С. Арджанікідзе А. Масіенкі, рэльефамі Ю. Якубовіча для залы пасяджэнняў Навукова-даследчага інстытута земляробства ў Жодзіна і многімі іншымі. Мастакі дэкаратыўна — прыкладнага мастацтва прадставілі створаныя імі эталоны масавай прадукцыі графікі — ілюстраваныя кнігі. Высокай мастацкай вартасцю прыцягнулі работы мастакоў-пастаўшчыка кінастудыі «Беларусьфільм» А. Чартовіча. Ён прымаў удзел у стварэнні мно-

гіх цікавых стужак. У новай фільме па сцэнарыю У. Каркевіча «Дзікае паляванне караля Стаха» малады мастак упэўнена справіўся з цяжкай задачай выяўленчага рашэння складанага літаратурнага тэрыяру, з мудрагелістай сямесію рэальнасці і фантастыкі. Па збегу акалічнасцей адна часова з выстаўкай прэтэндэнтаў у Палацы мастацтва экспанавалася выстаўка народнага творчасці Беларусі. Аўтары экспазіцыі быў адзін з удзельнікоў — У. Капшай. Яго майстэрства і густ дапамаглі паказаць усё невычарпальнае багацце традыцыйнага нацыянальнага мастацтва. З Беларускай народнай творчасцю звязана і работа мастацтвазнаўца Я. Сахуты, яго артыкулы ў вучэбнай і мастацкай перыядыцы, а таксама нядаўна выдзена кніга аб драўляным разьбе.

У большасці сваёй творчыя маладыя прысвечаны вобразнаму ўвасабленню сур'ёзных вялікіх тэм гісторыі і сучаснасці нашай Радзімы, яе цудоўнай зямлі і людзям. А гэта адна з дакладных прыкмет сталасці. Тым больш, калі падмацавана прафесійная ўпэненасць выканання.

Добры прафесійны ўзровень выстаўленых рэчаў даваў пэўнае і прыемнае ўражанне выстаўкі. Праўда, спачатку сціпнасць маладых крыху б'е ў вочы. Аднак яна зусім незумелая: выступаючы ў якасці прэтэндэнтаў, мастакі імкнуцца, перш за ўсё, да своеасаблівай стабільнасці і не рызыкуюць лі выстаўіць на суд калег і гледачоў «рабочыя» рэчы. Таму выстаўка насіла спакойны, на ўзросту салідны характар. Затое ў правяраных часам грамадскай думкай творах маладыя аўтары змаглі праявіць сваё валоданне формай, усім арсеналам розных сродкаў сучаснага выяўленчага мастацтва. І ярка вызначыліся межы індывідуальных почыркаў, манераў адплатнага лакалізму аб'ектаў, форм у карцінах С. Дз'яканова і А. Зінчука, рамантычнай усхваляванасці твораў Г. Жарына...

Выстаўка даказала, што маладыя мастакі ўпэўнена ўступаюць у жыццё. Яны ўмеюць працаваць, маюць зайздортную творчую энергію. Старшыя таварышы пастаянна і цікаўлена сочаць за іх першымі крокамі ў самастойнае жыццё, аберагаючы ад раўнанняў, ад спакусы лёгкіх поспехаў і павярхоўнасці. У такіх умовах дзяржаўнага клопату аб творчасці маладых цяжка не стаць мастаком. Асабліва калі чалавек гарача імкнецца да гэтага сам.

Р. АЛЯКСАНДРАВА

АГЛЯД ТАЛЕНТАЎ

У рэспубліцы пачаўся агляд сельскай мастацкай самадзейнасці, прысвечаны 110-й гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна. Лепшыя канцэртныя залы гарадоў, Палацы культуры прадпрыемстваў аддадзены ў распараджэнне сельскіх артыстаў. Сялетні агляд — самы прадстаўнічы. У ім удзельнічаюць больш шасці тысяч выканаўцаў, — сказаў старшыня журы, народны артыст СССР Г. Цітовіч. — А ўсяго ў Беларусі створана 25 тысяч калектываў мастацкай самадзейнасці, што аб'ядноўваюць каля паўмільёна чалавек.

САМАДЗЕЙНЫЯ АРТЫСТЫ

З БЕЛАРУСІ ВЫСТУПАЛІ

У ШРЫ ЛАНКА

**МАРШРУТЫ
«НЁМАНА»**

У Ігара Яланскага, маладога інжынера «Белкалгаспраекта», гэта трэцяя рэпетыцыя. Летась прыехаў ён у Гродна па размеркаванні пасля заканчэння інстытута. Некалькі разоў глядзеў выступленне народнага ансамбля песні і танца «Нёман».

— Люблю народныя песні, — гаворыць ён, — таму і прыйшоў у ансамбль. Вельмі баяўся, што не прымуць. Прынялі. У асноўны састаў. Калектыў тут выдатны, цяпер не змагу без яго...

А слесар вытворчага аб'яднання «Азот» імя Прытыцкага Багуслаў Кметык займаецца ў ансамблі ўжо восемнаццаць гадоў. У сотнях канцэртаў прымаў ён удзел:

— Спяваю з дзяцінства, яшчэ ў арміі быў батальённым запявалам. І ў сям'і цягнуцца да музыкі. Сын мой, сямікласнік, вучыцца ў музычнай школе і таксама спявае. Як выйду на пенсію, сын замяніць мяне ў «Нёмане».

У ансамбль прыходзяць людзі розных лёсаў, розных прафесій. Падлічана: тут сабраліся прадстаўнікі трыццаці прафесій, арганізацый і навучальных устаноў горада. Некалькі пакаленняў змянілася за дваццаць тры гады (столькі гадоў «Нёману»). Многія выхаванцы самі сталі кіраўнікамі мастацкай самадзейнасці. А сёння большасць артыстаў — моладзь.

У паездках па вёсках вобласці, робячы шматлікія замалеўкі ў бланкетах, балетмайстар заслужаны дзеяч культуры БССР Ларыса Ляшэнка сабрала багацце фальклорных матэрыялаў, які потым перанесла ў танец. Іменна так нарадзіліся цяпер класічныя для ансамбля «Прынёманская рапсодыя», «Беларуская мяцеліца», «Залатыя каласы». Да ленинскіх дзён (22 красавіка — 110-я гадавіна з дня нараджэння У. І. Леніна) Ларыса Дзмітрыеўна ставіць «Буравесніка» М. Горкага. А пакуль ідуць рэпетыцыі праграмы, з якой выступаў ансамбль летась на Твідні дружбы моладзі ў Шры Ланка. Гэта самы далёкі маршрут «Нёмана». Шэсць канцэртаў з вялікім поспехам паказалі гродзенцы. Удзельнічалі ў іх маладыя муж і жонка Галіна і Анатоль Панасюк. Іх сям'я ўтварылася ў «Нёмане». І ўвесь ансамбль прыйшоў на камсамольскае вяселле.

Аб музыцы варта сказаць асабліва. Пятнаццаць песень і харэаграфічных кампазіцый на народную тэму напісаў для ансамбля самадзейны кампазітар і паэт Аляксандр Шыдлоўскі. Цяпер ансамбль рыхтуе яго новую работу — «Песню аб Сяргею Прытыцкім».

Даўняя дружба ў ансамбля з прафесійнымі кампазітарамі — Ігарам Лучанком, Юрыем Семьянякам, якія спецыяльна пішуць для калектыву. Удзельнікі «Нёмана» ўважліва сочаць і за творчасцю двух сваіх былых музыкантаў — маладых беларускіх кампазітараў Віктара Войціка і Леаніда Захлеўнага. Партытуры іх новых твораў ужо ў рабоце.

Звыш 200 харавых, танцавальных, вакальна-харэаграфічных твораў налічвае рэпертуар ансамбля «Нёман». Стаўшы адным з зачынальнікаў фальклорнага напрамку ў рэспубліцы, папулярны калектыў за гады свайго існавання даў 600 канцэртаў. Яму апладзіравалі глядачы Крамлёўскага Палаца з'ездаў і Зорнага гарадка, Украіны, Малдавіі, Літвы, Польшчы і ГДР.

Наперадзе — новыя дарогі...
А. ЛАСМІНСКІ.

барадулінскаму таленту становіцца дасна ў звыклых рамках верша, яму патрэбен прастор, яму трэба свабода, і кожнае слова пачынае пералівацца ўжо сваімі адценнямі, як напрыклад, вось у гэтай мініяцюры: «Брывей сіло звяло дзёўчо. Правей сяло, сяло Ваўчо... Счубацеў хмель. Сухмень аглух. Хмялее хмель. Чмялее луг».

Р. Барадулін — паэт шматграннага творчага кірунку. З поспехам працуе ён і ў паэзіі для дзіцяці. Кніжкі «Мех шэрых, мех белых», «Красавік», «Экзамен», «Раскідач» і іншыя з цікавасцю былі сустрэты маленькімі чытачамі і слухачамі.

Шмат зроблена Р. Барадуліным і ў галіне перакладу. П'еса Я. Райніса «Ветрык, вей!» — кніга выбранай лірыкі Г. Лоркі «Блакітны звон Гранады» — асноўныя работы паэта ў гэтым кірунку. Ён таксама разам з А. Куляшовым пераклаў старонкі выбранай лірыкі С. Ясеніна, дзякуючы яму, Р. Барадуліну, па-беларуску «загаварылі» Байран і Шэкспір, Міцкевіч і Пушкін, Вазнясенскі і Еўтушэнка, многія сучасныя паэты Украіны, Латвіі, Малдавіі, Грузіі, Узбекістана, а таксама Польшчы, Венгрыі, Балгарыі.

У 1976 годзе Р. Барадулін за кнігу паэзіі «Рум» і пераклады Г. Лоркі была прысуджана Дзяржаўная прэмія БССР. Высокая, заслужаная ацэнка творчай дзейнасці! Праўда, пісьменнік-грамадзянін ніколі не можа замыкацца толькі рамкамі свайго творчасці. Сяброўскую падтрымку Р. Барадуліна адчулі многія маладыя паэты, шмат робіць ён і як рэдактар кнігі паэзіі, працуючы ў выдавецтве «Мастацкая літаратура». Сведчанне гэтай плённай работы — і нядаўні зборнік «Нашчадкі», у якім дэбютавалі семнаццаць аўтараў.

І ўсё ж асноўнае для яго — паэзія. Ён любіць роднае беларускае слова і робіць усё для таго, каб яго, слова гэтае, жыло, прыносіла чалавеку радасць і асалоду.

Есць у Р. Барадуліна цудоўны верш «Неруш»:

**Неруш ранні —
роднае слова,
Мне шукаць цябе, покуль
гляджу,
Пад зялёным крылом
верасовак,
Пад крысам і спякоты й
дажджу.**

Сказана гэта яшчэ ў кніжцы, што так і называлася — «Неруш» — у 1966 годзе, аднак словы паэта і сёння не страцілі свайго першараднага значэння. Неруш слова і пачуцця па-ранейшаму палоніць яго паэзію, яна зместам сваім звернута да чалавека, славіць прыгажосць жыцця, прыгажосць душы нашага сучасніка.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

не згубілася ў гэтым шматгалосным хоры маладых. Больш таго, «маладзік» зыркнім святлом азарыў усю беларускую паэзію. Ён пачаў тую абліятэчку барадулінскіх кніжак, што паступова фарміравалася ў шчырых аматараў беларускай паэзіі: «Рунець, красавіц, налівацца!», «Нагбом», «Неруш», «Адам і Ева», «Лінія перамены дат», «Вяртанне ў першы снег».

Для Р. Барадуліна пытанне: пра што пісаць — не ўзнікае, бо паэзія для яго — усё жыццё з яго перыпетыямі і складанасцямі, з яго ня-

з узростам тых, хто загінуў. Бы прымяраючы жыццё сваё да іхніх жыццяў, бы спрабуючы — у каторы ўжо раз! — падвесці вынікі перажытага. У гэтым сэнсе асабліва паказальны адзін з нядаўніх вершаў паэта:

**Прагінаецца мост
Памяці ледзяны:
Быццам вершыць
кругі
апрамецця,
Мой узрост
Паўтарае гады вайны —
Сорак першы, сорак другі,
сорак трэці.**

І востра паўстае пытанне адказнасці за кожны пражы-

- ◆ **ПАЭТ РОДАМ З УШАЧЧЫНЫ**
- ◆ **ПРА ПАКАЛЕННЕ БЯЗБАЦЬКАВІЧАЎ**
- ◆ **«ВОЧЫ ТВАЕ НАДА МНОЙ УЗЫШЛІ»...**

**НЕРУШ
СЛОВА
І ПАЧУЦЦЯ**

простымі чалавечымі характарамі, з характэрным роднай зямлі, з вечнай прагай абнаўлення. І ўсё ж ёсць адна тэма, якая вось ужо дваццаць пяць гадоў хвалюе паэта (першыя вершы Р. Барадуліна былі змешчаны ў газете «Чырвоная змена» ў 1954 годзе). Гэта — тэма Вялікай Айчыннай вайны. З пакалення бязбацькавічаў, з пакалення, якое ў раннім маленстве спазнала гора і пакуты, слёзы і смерць блізкіх, ён, як ніхто іншы з яго ровеснікаў, востра, балюча жыве ўспамінамі. Ён не можа не пісаць пра вайну.

«Палата мінёраў»... Гэта з таго, другога паэтычнага зборніка «Рунець, красавіц, налівацца!». Адчуванне такое, што верш гэты быў у нашай паэзіі заўсёды. З самых першых пасляваенных гадоў. З таго часу, калі ж вельмі яшчэ гарачым быў прысак на папалішчах. З той пары, калі пачалі з'яўляцца на зямлі першыя малалетнія «мінёры» — дзеці, што пакалечыліся, гуляючы «ў вайну»:

**Руку аднагодак
працягвае мне,
Пацісну я куксу ў шрамах,
бы ў разорах,**

**І порахам
ды марганцоўкай дыхне
З раённай балніцы
«палата мінёраў».**

Барадулінскі лірычны герой часта звярае ўзрост свой

ты дзень. І ідзе вайна паэтавым следам. І не можа ён збегчы ад перажытага.

Далейшы працяг тэмы вайны знаходзім у паэмах Р. Барадуліна «Трыпціх», «Блакада» і «Балада Брэсцкай крэпасці» — творах, таксама пазначаных высокай грамадзянскасцю і публіцыстычнасцю, страсных і тэмпераментных па выяўленню пачуццяў лірычнага героя.

Яшчэ адна тэма ў беларускай паэзіі ў асобе Р. Барадуліна мае свайго на дзіва пранікнёнага і шчырага мастака. Гэта — тэма маці, жанчыны. Паэт напісаў нямала твораў (у тым ліку і ўжо названы «Трыпціх»), у якіх расказаў пра сваю маці Куліну, адну з тых соцень, тысяч беларускіх жанок, хто пражыў доўгае і харошае жыццё, захаваўшы на ўсе гады душэўную чысціню і шчодрасць.

**Вочы твае
Нада мной узышлі
Сузор'ямі цішыні,
Сусветамі дабрыйні,
Пакуль ёсць яны —
Мне на зямлі
Светла, мама...**

— сказаў паэт у адным са сваіх вершаў.

А хто не ведае Р. Барадуліна — наватара, эксперыментатара, які вядзе плённыя пошукі ў галіне формы верша, імкнецца абнавіць яго рытміка-сінтаксічную структуру! Моцнаму, здароваму

ЗНОЎ у маёй кішэні білет. Пройдзе яшчэ некалькі мінут, і міжгародні аўтобус паволі крапецца з перона аўтавакзала, каб праз гадзіну-другую вырвацца на прамую шлейку шашы, што страляе прарэзала роўнядзь Случчыны. Хораша будзе на сэрцы, тлумліва ў галаве ад таго, што неўзабаве пабачу родныя мясціны. І ажывуць у памяці радкі паэта:

Трэба дома бываць часцей,

Трэба дома бываць не госцем,

Каб душою не ачарсцвець,

Каб не страціць святое штосьці...

Колькі свежасці, непадкупнай праўды ў гэтым вершы Рыгора Барадуліна, што так і названы — дэкларацыйна, праграмна: «Трэба дома бываць часцей!» Ды і хіба мог ён назваць яго інакш — задзірысты, апантаны юнак, нядаўні выпускнік філалагічнага факультэта ўніверсітэта, што так рваўся на сваю родную Ушаччыну, дзе жыла яго добрая мама, дзе былі харошыя сябры, а памяць аб бацьку, загінуўшым на вайне, прарасцала лістотай пасаджанага ім дрэва!

Было Р. Барадуліну ў той час толькі дваццаць пяць. Аднак, мабыць, ужо тады прадчуваў ён сілу свайго таленту, верыў у яго, хоць і заставаўся, як кажуць, «на лядзях» сціплым. Сарамлівасць гэтая, добрая тактоўнасць праявіліся і крыху пазней, калі ў аўтабіяграфіі «Дзякуй роднаму слову!» паэт сказаў: «Зборнікаў выйшла больш, чым у Максіма Багдановіча. Ды, прызнаюся, што з радасцю згадзіўся б мець адзін «Вянок».

А яго ж, барадулінскі «Вянок» сплятаўся ўжо моцна. І вершы, светлыя думкай і пачуццём, замацоўваліся ў ім туга, назаўсёды. У яго ўвайшло шмат твораў ужо з той памятнай падборкі «На зямлі цалінай», якая ў 1957 годзе ў Маскве на VI Сусветным фестывалі моладзі і студэнтаў была адзначана сярэбраным медалём. Твораў, па-іонацку непасрэдных, на дзіва даверлівых, адкрыта спавадальных. Пра тое, што пабачыў і перажыў баец студэнцкага будаўнічага атрада. Аб тым, як жыў ён, як стаўлеў і мужнеў ягоны характар.

Былі гэтыя вершы і ў першай кніжцы Р. Барадуліна «Маладзік над стэпам», што выйшла ў 1959 годзе. Разам з паэтам, хто раней, а хто крыху пазней, дэбютавалі і іншыя цікавыя, самабытныя аўтары, якія сёння трывала нясуць у беларускай літаратуры адну з галоўных служб: Н. Гілевіч, Г. Бураўкін, А. Вярцінскі, Ю. Свірка, Я. Сіпакоў... Ды песня хлопца з Ушаччыны

прэм'еры, выстаўкі, сустрэчы

ФРАНЦУЗСКАЯ КАМЕДЫЯ — У МІНСКУ
Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы паказаў прэм'еру камедыі «Дзверы стукваюць» М. Фермо ў рэжысуры А. Шалыгіна. Аўтар сцэнаграфіі — мастак А. Салаўёў. Ролі ў спектаклі выконваюць народныя артысты

БССР Р. Кашэльнікава, С. Станюта, М. Захарэвіч, заслужаныя артысты БССР Т. Аляксеева, Г. Гарбук, П. Кармунін, М. Федароўскі і маладыя акцёры.

У ШКОЛЕ СВОЙ ТЭАТР
У Козельскай васьмігадовай школе Краснапольскага раёна

У мінскім кінатэатры «Кастрычнік» працавала выстаўка польскай мастацкай фатаграфіі, прысвечаная 35-годдзю вызвалення Варшавы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. На каляровых і чорна-белых здымках — прыгажун-горад, які паўстаў з попелу, жыццё і праца людзей польскай сталіцы.

НА ЗДЫМКУ: ля стэндаў выстаўкі.

створаны і з поспехам выступае перад землякамі дзіцячы ляльчыны тэатр. Пад кіраўніцтвам настаўніцы Л. Пташынскай юныя артысты паставілі спектакль па п'есе С. Маршака «Церамок», ажыццявілі пастаноўку п'есы Г. Ландаў «Заяц, ліса і певен». Школьнікі паказваюць свае спектаклі ў роднай вёсцы, цэнтры сайгала «Халмянскі», на сцэне Краснапольскага раённага Дома культуры.

ЗАЦІКАВІЛІ ГРАВЮРЫ

У аддзеле мастацтва Віцебскага абласнога краязнаўчага музея адкрылася выстаўка работ члена Саюза мастакоў А. Ільінова. На ёй прадстаўлена звыш 40 работ, выкананых у тэхніцы чорна-белай лінагравюры. Вялікім поспехам у наведвальнікаў выстаўкі карыстаюцца гравюры з серыі: «Лепельшчына», «Зімовыя карункі», «Вясеннія разлівы», «Руба. Завод даламітавай мукі».

НОВЫ АНСАМБЛЬ

Пры Галавенчыцкім сельскім клубе Чавускага раёна створаны этнаграфічны ансамбль. Адабыўся яго першы канцэрт. Выконваліся бытавыя беларускія карцінкі, абрадавыя танцы і песні, іншыя нумары.

Цяпер калектыў выступае ў суседніх вёсках.

НЭЛІ КІМ ПЕРАД ДРУГІМ АЛІМПІЙСКІМ СТАРТАМ

Лідэр савецкіх гімнастак Нэлі Кім пачала алімпійскі год у рангу абсалютнай чэмпіёнкі свету. Перад выступленнем у маскоўскім Палацы спорту летам 1980 года шансы Нэлі расцэньваюцца даволі высока, хоць аглядальнікі, прызнаючы бяспрэчнасць гэтага факта, не ўтрымліваюцца ад здзіўлення: для сучаснага жаночага гімнастычнага спорту 22 гады — узрост ветэрана. А Кім не толькі застаецца першым нумарам савецкай зборнай, але і пастаянна мадэрнізуе свае кампазіцыі, ускладняючы іх. Так, вольныя практыкаванні, якія яна прадэманстравала на памосце ў амерыканскім горадзе Форт-Уэрдзе, дзе ў снежні мінулага года разыгрываўся сусветны чэмпіятат, выклікалі сапраўднае захапленне.

Трэба заўважыць, што складанасцю сёння гімнастычны свет не здзіўляе. Сіла Кім у тым, што яна, не ўступваючы юным гімнасткам у выкананні складаных элементаў, падносіць іх звязаны-

мі ў адно цэлае. Кім на памосце — гэта сталасць, ураўнаважанасць, жаноцкасць, гэта класічны стыль. Амерыканская газета «Нью Таймс» адзначала, што кампазіцыі Кім, безумоўна, нялёгка, выглядаюць фундаментальнымі.

— Нашай камандзе патрэбен іменна такі лідэр, — гаворыць старшы трэнер зборнай СССР Аман Шаніязаў. — Кім — гімнастка надзейная, са спартыўным характарам, за які я нават называюць «жалезнай».

Гэты характар Нэлі праявіла яшчэ на Алімпіядзе 1976 года. У савецкай камандзе яна тады не лічылася лепшай выканаўцай, трэнерскія надзеі ў першую чаргу звязваліся з Людмілай Турчышчавай і Вольгай Корбут. Але толькі Нэлі змагла канкуруваць з новай гімнастычнай зоркай з Румыніі Надзій Камэнеч. Крыху адстаўшы ад румынкі ў шматбор'і, Кім выйграла залатыя медалі ў вольных практыкаваннях і ў апорным скачку. Трэцяя вышэйшая ўзнагаро-

да дасталася ёй за камандную перамогу.

Да першай Алімпіяды Нэлі прывёў трэнер Уладзімір Байдзін. Жыла яна тады ў горадзе Чымкенце (Савецкі Казахстан), трэніравалася ў дзіцяча-юнацкай спартыўнай школе. Бацькі яе (бацька — шафёр, маці — прадавец у магазіне) спачатку не вельмі падтрымлівалі захапленне дачкі спортам, але пазней пераканаліся, што трэніроўкі не перашкаджаюць яе поспехам у агульнаадукацыйнай школе. Кім з Байдзіным не стамляліся вынаходзіць і развучваць арыгінальныя і даволі складаныя элементы, але ўжо тады сачылі за тым, каб трукі, няхай нават самыя галавакружныя, спалучаліся з максімальна магчымай чысцінёй выканання.

Пасля Манрэалі Нэлі Кім сур'ёзна задумвалася над тым, каб пакінуць вялікі спорт.

— Я выдатна разумею, — гаварыла яна тады нам, — што з кожным годам мне будзе ўсё цяжэй канкурува-

ваць з гімнасткамі новай хвалі, гэтымі гутарчавымі дзяўчынкамі, якія чаго толькі не вырабляюць на снарадах. А прайграваць я не люблю.

На нейкі час Кім сапраўды выпала з поля зроку аматараў гімнастыкі. Яна выйшла замуж, пераехала да мужа ў Мінск. Гаварылі, што яна доўгі час хварэла. Але Нэлі хутка зразумела, што для яе жыццё без гімнастыкі пустое і сумнае. Яна пачала рыхтавацца да вялікіх спаборніцтваў пад кіраўніцтвам новага трэнера — Мікалая Мілігулы, вядомага гімнаста шасцідзiesiąтых гадоў, які выступаў за зборную СССР.

Тым часам савецкую жаночую каманду пакінулі Турчышчавы, Корбут, Эльвіра Саадзі, у ёй з'явіліся новыя лідэры — Алена Мухіна, Наталля Шапашнікава, Стэла Захарова. Вярнуўшыся на памосць, Кім зноў выйшла на першыя ролі, атрымаўшы шэраг перамог на буйнейшых міжнародных і нацыянальных спаборніцтвах.

Вольныя практыкаванні і апорны скачок застаюцца кароннымі нумарамі ў выступленнях Нэлі Кім. Але мінская студэнтка дастаткова ўпэўнена адчувае сябе і на двух іншых снарадах. Адзіна з галоўных яе козыраў — стабільнасць: Кім не ведае зрываў.

Выйграўшы турнір у Форт-Уэрдзе, Кім заявіла, што «ніколі яшчэ не была такой шчаслівай ад сваёй перамогі ў спорце», але не ўтаіла, што гэтая радасць крыху азмарочана тым, што яе галоўнай саперніца Надзій Камэнеч з-за траўмы не змагла закончыць спаборніцтваў. «Я жадаю Надзі хутэйшага выздараўлення і спадзяюся сустрацца з ёй у алімпійскай Маскве», — гаворыць чэмпіёнка, якая рыхтуецца да другога алімпійскага старта.

Сяргей ПАПОЎ,
Аляксей СРАБНІЦКІ.

«ЧЫРВОНАЯ КНІГА БЕЛАРУСКАЙ ССР»

У Беларусі, як і ў іншых саюзных рэспубліках, вялікая ўвага ўдзяляецца ахове прыроды і жывёльнага свету. Прыняты дзяржаўны закон «Аб ахове прыроды Беларускай ССР», створаны і працуе ўрадавы орган — Дзяржаўны камітэт па ахове прыроды, які вырашае ўсе пытанні, звязаныя з ахвой і выкарыстаннем прыродных багаццяў. Выдаецца часопіс «Родная прырода». Вялікую работу праводзяць Акадэмія навук БССР, дзяржаўныя ўніверсітэты, педагагічныя інстытуты і іншыя навуковыя і грамадскія ўстановы.

У 1979 годзе было вырашана падрыхтаваць «Чырвоную кнігу Беларускай ССР», складанне якой даручана Акадэміі навук БССР, вучоным біялагічнага аддзялення. Спецыяльная камісія вызначыла віды жывёл і раслін, якія цяпер можна аднесці да разрады рэдкіх і знікаючых. Быў створан і «чорны» спісак відаў, якія беззваротна зніклі.

Дзяржаўны камітэт па ахове прыроды сваім рашэннем зацвердзіў спіс 74 відаў жывёл і 85 відаў раслін для ўнясення ў «Чырвоную кнігу».

У гэты важны дзяржаўны дакумент унесена 8 відаў млекакормячых (зубр, буры мядзведзь, барсук, палытуха і кажаны: гіганцкая вячорніца, вялікая начніца, начніца Натэрэра, еўрапейская шыракавушка), 33 віды птушак (арол-беркут, арол-карлік, арлан-белахвост, змеяед, асаед, скапа, філін, зімародак, белая курапатка, чорны бусел, шэры журавель, белая чапля, лебедзь шыпун і многія іншыя), тры

віды герпетафауны (балотная чарапаха, мядззянка, чаротавая жаба), 8 відаў рыб (сцерлядзь, харыус, усач, асётр балтыйскі, фарэль ручайная, рапушка, рыбец, сом), 8 відаў насякомых (мёртвая галава, блакітная ордэнская стужка, чорны апалон, падалірый, махаон, жаўтушка тарфянікавая, пераліўніца вялікая, адмірал) і 5 відаў ракападобных (шыракапалы рак, мізіда рэліктавая, лімнакалянус, бокаплаў Паласа, пантапарэя).

Вялікая ўвага ўдзелена і раслінам: гэта сонтрава, вадзяны арэх, плюшч звычайны, мядзведжая цыбуля, цюльпан лясны, валер'ян двудомны, пералеска высакародная, пярэсна еўрапейская, гарлачык белы, жоўты гарлачык малы, бяроза карлікавая, піхта белая, дуб скальны і многія іншыя.

Пры складанні «Чырвонай кнігі Беларускай ССР» вучоныя прытрымліваліся прынцыпу, па якому ў «Кнігу» ўключаліся толькі тыя віды, якія па ўсіх існуючых матэрыялах пазнання набылі статус рэдкіх і знікаючых.

«Чырвоная кніга Беларускай ССР» — гэта праграма правядзення комплексу прыродаахоўных мерапрыемстваў у нашай рэспубліцы: арганізацыя новых запаведнікаў, заказнікаў, нацыянальных паркаў, распрацоўка заканадаўчых актаў і шырокіх навуковых абгрунтаваных праграм па ахове флоры і фауны, прыцягненне грамадскасці да дзейнай аховы жывёл і раслін, унесеныя ў гэты дакумент.

А. КУРСКОВА,
кандыдат біялагічных навук.

У Гродна ў Палацы культуры «Юнацтва» адбыўся рэспубліканскі конкурс прафесійнага майстэрства цырульнікаў і касметолагаў. Першае каманднае месца і пераходны кубак заваявалі майстры мінскага вытворчага аб'яднання вытывых паслуг «Усход».

Ім будзе прадастаўлена ганаровае права абслугоўвання ў беларускай сталіцы гасцей Алімпіяды-80.

НА ЗДЫМКУ: спаборнічаюць майстры жаночых прычосак.

Фота А. ПЕРАХОДА.

У 1959 годзе на першынстве Савецкага Саюза па рускіх шашках, якое праходзіла ў Мінску, прыцягнуў да сябе ўвагу адзінаццацігадова хлопчык, што «хварэў» за беларускіх удзельнікаў. Гэта быў Толя Гантварг. З таго часу і пачалося ў Анатоля захапленне шашкамі. Спачатку займаўся ў шашачнай секцыі мінскага Палаца піянераў. Сур'ёзна, ураўнаважана, не па гадах удумлівы хлопчык хутка абгнаў сваіх ровеснікаў. Ужо праз чатыры гады ён становіцца чэмпіёнам горада сярод дарослых па рускіх і міжнародных шашках адначасова.

Цяпер міжнародны гросмайстар Анатоля Гантварг — неаднаразовы чэмпіён Савецкага Саюза, чэмпіён свету.

НА ЗДЫМКУ: Анатоля ГАНТВАРГ у вольны час з дачкой Ленай.

Фота В. ВІТЧАНКІ.

ПРЫСВЕЧАНА АЛІМПІЯДЗЕ

Выстаўка літаратуры, прысвечаная Алімпіядзе-80, адкрылася ў бібліятэцы Палаца культуры вытворчага аб'яднання «Беларусьналіў» у Салігорску.

Тут экспануюцца шматлікія кнігі аб развіцці спартыўнага руху ў нашай краіне, малюнічыя альбомы пра перамоцы папярэдніх Алімпійскіх гульняў, пра падрыхтоўку маскоўскай Алімпіяды.

АЎТОГРАФЫ НА ПАМЯЦЬ

Дыспут па кнізе пісьменніка лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР і рэспубліканскай прэміі імя Янкі Купалы Я. Брыля «Золан, убачаны здалёк» адбыўся ў Брэсцкім педагагічным інстытуце імя А. Пушкіна. Пасля выступлення студэнтаў Я. Брыль адказаў на шматлікія пытанні, пакінуў памяць аўтографы.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.